

Motion till riksdagen 2018/19:72

av **Robert Hannah m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2017/18:288 Förbud mot erkännande av utländska barnäktenskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äktenskap som ingåtts före 18 års ålder enligt utländsk lag och där båda parterna har fyllt 21 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omedelbart hävande eller annullering av ett äktenskap som ingåtts enligt utländsk rätt om det ingicks när personen var minderårig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Lagstiftningen mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap har skärpts i flera steg, och med Liberalerna som pådrivande kraft. Men fortfarande finns det luckor, vilket visats genom de uppmärksammade incidenter där lokala myndigheter vid mottagningen av asylsökande har placerat bortgifta barn med sina vuxna makar därför att ett barnäktenskap ingåtts innan paret kom till Sverige.

I Migrationsverkets rapport Är du gift? från mars 2016 redovisas 132 identifierade fall där bortgifta barn kommit till Sverige. De flesta barnen hade sökt skydd i Sverige efter den 1 augusti 2015 och kom från Syrien, Afghanistan och Irak. 97 procent var flickor. Migrationsverket konstaterade att det därtill fanns ett mörkertal och att det inte gick att med säkerhet svara på hur många gifta barn som var inskrivna i verkets mottagningssystem. De flesta barnen var 16 eller 17 år gamla, men Migrationsverket hade också identifierat elva bortgifta 15-åringar och tre bortgifta barn som bara var 14 år gamla.

Den svenska lagstiftningen har gradvis skärpts för att ge uttryck för avståndstagande från alla former av barnäktenskap. Den 1 juli 2014 trädde lagändringar i kraft som bl.a. avskaffade alla möjligheter till dispens från 18-årsgränsen för ingående av äktenskap enligt svensk lagstiftning. I samband med detta skärptes också bestämmelserna för

erkännande av barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap som ingåtts utomlands enligt andra länders lagstiftning, och även det straffrättsliga skyddet mot barnäktenskap och tvångsäktenskap reformerades. Sedan den 1 juli 2016 är även stämpling till äktenskapstvång kriminaliserat, däremot inte stämpling till brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa.

Svensk familjerätt har huvudregeln att ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns i Sverige, förutsatt att det är giltigt i det land där det ingicks. Sedan 2004 finns en bestämmelse om att detta inte gäller de fall där minst en av parterna var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige och där det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot det enligt svensk rätt.

Däremot finns inte någon bestämmelse i svensk rätt som tar sikte på den situation då minderåriga blivit bortgifta utomlands och parterna först därefter får anknytning till Sverige. Denna lucka i lagstiftningen hamnade i blyxbelysning i samband med det stora mottagandet av asylsökande i Sverige hösten 2015.

Trots detta visade den rödgröna regeringen under sin tid vid makten en oacceptabel passivitet. Först när Liberalerna väckte ett formellt lagstiftningsinitiativ direkt i riksdagen började regeringen vidta konkreta åtgärder. Det dröjde därefter lång tid innan det egentliga utredningsarbetet kom igång. Att denna försening lett till att inget riksdagsbeslut kunde tas under föregående mandatperiod måste ses som ett stort misslyckande.

Liberalerna är således kritiska till den stora tidsutdräkten. Däremot är vi naturligtvis positiva till att det nu äntligen finns ett konkret lagförslag på riksdagens bord om att barn under 18 år aldrig ska kunna erkännas som gifta enligt svensk rätt. Därmed uppnås en reform som Liberalerna länge arbetat för. Att barn som blivit bortgifta flyttar till Sverige får aldrig vara ett argument för svenska myndigheter och lagstiftare att kompromissa med de grundläggande principer om jämställdhet och individens okränkbarhet som vårt rättssystem vilar på.

Propositionen går dock betydligt längre än så. Lagförslaget innebär att äktenskap som ingåtts före 18 års ålder enligt utländsk lag som huvudregel ska betraktas som ogiltiga enligt svensk rätt, även om lång tid – i vissa fall flera årtionden – förflutit. Endast om det föreligger synnerliga skäl ska ett sådant äktenskap kunna erkännas.

Detta är inte en proportionerlig och träffsäker åtgärd för att stärka barns rättigheter. I sammanhanget bör noteras att det ända fram till 2014 fanns möjlighet att enligt svensk rätt ingå äktenskap före 18 års ålder. I dagens Sverige lever personer som har ingått äktenskap på sådana villkor ända från 1940-talet och framåt.

Regeringen föreslår att ovanstående problematik ska hanteras genom övergångsbestämmelser som innebär att äldre bestämmelser om erkännande ska gälla för äktenskap som har ingåtts före ikraftträdandet. Undantag ska dock göras för äktenskap där någon av parterna ännu är under 18 år när frågan om erkännande provas.

Med andra ord skulle vuxna personer som ingått äktenskap enligt utländsk rätt före 18 års ålder kunna få äktenskapet erkänt i Sverige, förutsatt att äktenskapet ingicks före den 1 januari 2019. Detta skapar dock en inbyggd inkonsekvens.

Det är svårt att förklara varför det är acceptabelt att erkänna vuxna personers äktenskap före 18 års ålder om äktenskapet ingicks 2018 men inte 2019. De principiella argument som talar mot att erkänna sådana äktenskap är rimligtvis lika giltiga oavsett om äktenskapet ingicks före eller efter lagens ikraftträdande. I ett längre perspektiv kommer vi att hamna i en situation där vissa vuxna personer som i framtiden flyr från t.ex. Afghanistan, Syrien eller Somalia inte kan ta hit sin vuxna maka eller make därför

att deras äktenskap inte erkänns i Sverige. Detta får även rättsverkningar vad gäller arvsrätt, vårdnad etc.

Vuxna individer har rättskapacitet att avgöra själva. Det har inte en minderårig person. De barnrättsargument som med kraft talar för att ingen under 18 år i något sammanhang ska räknas som gift har därför inte samma giltighet när det gäller vuxna personer.

För att stärka skyddet för unga vuxna bör gränsen för erkännande av utländska äktenskap dock inte sättas vid den tidpunkt då båda parterna fyllt 18 år. I stället bör gränsen sättas till 21 år. Detta är den borte gränsen för lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), den skyddslagstiftning som ger samhället möjlighet att ingripa om det är nödvändigt med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden.

Det är dock centralt att ett äktenskap är ogiltigt i Sverige, oavsett vid vilken ålder det ingicks, om den ena parten eller båda parterna utsattes för någon form av tvång. Likaså ska det finnas ett ovillkorligt förbud mot att erkänna äktenskap som ingåtts före myndighetsdagen även om båda parterna sedan dess hunnit bli vuxna i de fall där äktenskapet ingåtts innan endera parten fyllt 15 år.

Det bör alltid finnas en möjlighet för en vuxen person att begära att med omedelbar verkan upphäva ett äktenskap som ingåtts enligt utländsk rätt om det ingicks när personen var minderårig. De regler om betänketid som finns i äktenskapsbalken ska inte vara tillämpliga i sådana situationer. Det bör också finnas ett rättsligt utrymme för annullering av sådana äktenskap.

Ett totalförbud mot att erkänna personer under 18 år som gifta är ett viktigt steg för att stärka skyddet för barns rättigheter. Skyddet mot barnäktenskap måste stärkas också genom straffskärpningar, till exempel införande av barnäktenskap som särskilt brott samt kriminalisering av stämpling eller försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Det behövs även en haverikommission som granskar svenska myndigheters agerande gentemot barn som kommit till Sverige och varit bortgifta i utlandet. Att svenska myndigheter har bidragit till att upprätthålla barnäktenskap behöver granskas och nödvändiga lärdomar dras. Det är också av största vikt att ge stöd och skydd till de barn och unga som kommer till Sverige och som utsatts för barnäktenskap, liksom till vuxna där tvång har förekommit. Förutom nödvändiga civilrättsliga lagändringar behövs det även andra åtgärder för att skydda dessa individer och ge alla parter det stöd som behövs. Eftersom detta inte ryms inom ramen för detta lagstiftningsärende avser Liberalerna att återkomma till detta i ett annat sammanhang.

Robert Hannah (L)

Juno Blom (L)

Christer Nylander (L)